

กระบวนการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ The Process for the Creation of Youth Saraphi Historical Research, Saraphi District, Chiang Mai Province

จิตติมา ญาณะวงษา^{1*}, ชัญญา ชาทพิทยากุล², อังษณีนภรณ์ ศรีคำสุข³
Thitima Yanawongsa^{1*}, Chanya Chatapithayakul², Aungsaneeporn Srikhamsuk³

^{1,2,3}สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
เลขที่ 120 ถนนมหิดล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100 ประเทศไทย

^{1,2,3}Elementary Education Program, Faculty of Education, The Far Eastern University
120 Mahidol Road, Muang District, Chiang Mai Province, 50100, Thailand

รับต้นฉบับบทความ: 27 พฤศจิกายน 2561 ปรับปรุงบทความ: 10 พฤษภาคม 2562 ตอรับตีพิมพ์บทความ: 9 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี และ 2) ศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ แกนนำชุมชน ผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนโรงเรียนวิศาลวิทยารวมทั้งสิ้นจำนวน 58 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ประสงค์เข้าร่วมโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบรายการประเด็นการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผสมผสานกับวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า และจากรายงานปฏิบัติการยุววิจัย 3 ทีม ทีมละ 5 คน ที่มีความสามารถในการใช้เครื่องมือแผนที่ชุมชน โดยคัดเลือกจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างยุววิจัยมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจและระดมข้อมูล ขั้นที่ 2 หาเครือข่าย และปรับทัศนคติ ขั้นที่ 3 เติบโตขึ้น ขั้นที่ 4 การดำเนินงานวิจัยปฏิบัติการยุววิจัย ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้ และการประเมินผล ปัจจัยของความสำเร็จอันดับแรกคือ การสร้างความเข้าใจในการวิจัยประวัติศาสตร์ รองลงมาคือการจัดกิจกรรมลงพื้นที่ ศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ ความวิตกกังวลในระยะเวลาที่ใช้ทำวิจัย และแนวทางการส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การเอาชนะใจจุดประกาย การเป็นแบบอย่าง และการส่งเสริมสนับสนุน

*ผู้เขียนหลัก
อีเมล: thitima@feu.edu

คำสำคัญ

ยุววิจัย ยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี สารภี เชียงใหม่-ลำพูน

Abstract

The purpose of this research were to 1) study youth research processes under the Saraphi Historical Research Project 2) study conditions of achievement, problems, obstacles and studying local history. The area and target groups were all 58 participants. The participants consisted of lecturers, administrators, community leaders, directors, teachers and students from Vachiralai School. Participation is completely voluntary by using a purposive sampling. The research instruments were interview form, group discussion topics form by gathering workshop information between participatory action research and oral history, in addition to providing youth research project report in 3 teams, a team of 5 people who experts on community mapping and was classified by Saraphi Historical Operational Training, presented in the form of descriptive analysis. The results found that, there are 5 steps in youth research procedures: Step 1: explored and data brainstorming. Step 2: located networks of support for mutual understanding and attitude adjustment. Step 3: complements the process of creating research. Step 4: research activities Step 5: reflecting on learning and evaluation. There are two factors of success, the first one is an understanding of history research and the second one is organizing activities: studying history through a variety of methods. The conception of encouraged local youth to study local history is an empowerment, inspiration, exemplification, promotion and support. However, the problem and obstacle are anxiety in research period.

Keywords

Youth Research, Youth Saraphi Historical Research, Saraphi Historical Research, Chiang Mai - Lamphun

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ได้ให้ความสนใจในการศึกษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยว และการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในคุณค่าของอดีต (Choowaen, 2006, 5) แต่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาของนักวิชาการจากภายนอก คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลหรือผู้สนับสนุน กระบวนการขับเคลื่อนของท้องถิ่นยังขาดพลัง เนื่องจากผลการศึกษาประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นยังไม่ถูกถ่ายทอดให้กับ

ท้องถิ่นและสาธารณชนกว้างขวางนัก ทำให้คนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจจึงทำให้ไม่ตระหนักในคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังนั้น “คนในท้องถิ่น” จึงต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความผูกพันต่อท้องถิ่น โดยใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นหาศักยภาพความรู้หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งเป็นเครื่องมือกระตุ้นจิตสำนึกในคุณค่าและความสำคัญของท้องถิ่นด้วย (Gatewongsa et al., 2014, 2) นอกจากนี้การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ ใต้รู้พื้นองค์ความรู้ของชุมชนทำให้ชาวบ้านได้รู้จักตัวตน ผู้ที่ร่วมในกระบวนการจากมหาวิทยาลัย ครูนักวิจัยในโรงเรียน และชุมชนได้รู้จักตนเองและรู้จักชุมชนร่วมกัน (Settayanurak et al., 2011, 1)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์แนวใหม่ที่มุ่งศึกษาวิถีชีวิตชุมชนในด้านต่างๆ โดยมีคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์เป็นผู้ศึกษาเรื่องราว การศึกษาประวัติศาสตร์ในรูปแบบนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยตรง เนื่องจากเรื่องราวของท้องถิ่นที่ผ่านกาลเวลา แสดงให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ของคนในชุมชน ประสบการณ์ที่คนมีร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความภาคภูมิใจ และนำไปสู่พลังของชุมชนที่จะปกป้องรักษาท้องถิ่นของตนเอง การเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นหากผู้ศึกษาเป็นคนในท้องถิ่นและได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กก็จะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างมั่นคงในระยะยาว (Buasuang & Sasiwongsaroj, 2011, 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยนักเรียนซึ่งมีครูเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วิจัย ซึ่งจะเป็เครื่องมือที่ทำให้ครูเปลี่ยนวิธีสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพโดยการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงเรื่องเวลาและพื้นที่ ทั้งยังจะเกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน โรงเรียนและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืน

ข้อมูลจากการเสวนาอนุรักษ์ต้นยางนากับวิถีชุมชนคนสารภี โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลสารภี ภายใต้อัตลักษณ์ต้นยางนาสารภี เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ได้มีการเสนอแนวทางในการต่อยอดความรู้ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณี พิธีกรรม และความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ รวมถึงควรมีแนวทางในการจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง เน้นการสร้างจิตสำนึกคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในอำเภอสารภี ตระหนักในคุณค่าของประวัติศาสตร์ต้นยางนาและถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน และจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอสารภีโดยสอบถามครูที่มาเข้าร่วมงานเสวนา (Sutika, Yanawongsa & Chalarux, 2016, 3) พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับความเข้าใจในประวัติศาสตร์โดยเฉพาะในส่วนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและยังไม่มีมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในท้องถิ่นเข้าหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีสนับสนุนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสถานศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาจึงได้จัดทำโครงการวิจัยประวัติศาสตร์สารภี เพื่อสนับสนุนให้เด็กนักเรียนในเขตพื้นที่ได้เข้าร่วมวิจัยโดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วิจัย ซึ่งโครงการนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่กระตุ้นให้เยาวชนหันมาสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมา และความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นของตัวเอง อันเป็นจุดเชื่อมโยงให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของ

ประเพณีท้องถิ่น พิธีกรรม ความเชื่อ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิปัญญาของบรรพชน ซึ่งจะก่อให้เกิดสำนึกรัก ความหวงแหนและมองเห็นเกียรติประวัติและศักดิ์ศรีของท้องถิ่นตนเอง อันจะนำไปสู่พลังในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างยุววิจัยภายใต้โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขของความสำเร็จ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นิยามศัพท์

ยุววิจัย หมายถึง ทีมนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมทำการศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์สารภี โดยนักเรียนเป็นผู้ทำการวิจัยด้วยตนเองโดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ได้จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและมีครูเป็นที่ปรึกษา

ทบทวนวรรณกรรม

1. การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเห็นรากเหง้าของตนเอง เกิดสำนึกในคุณค่า ทำให้เกิดความภูมิใจ และศักดิ์ศรีของสิ่งที่ตนเองมีอยู่ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษในท้องถิ่น ทั้งนี้การสืบค้นรากเหง้าของตนเอง ยังนำมาซึ่งความรู้ของสมบัติชุมชนที่น่าจะนำมาพัฒนาสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ (Buasai, 2009, 4) การร่วมกันสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยปลุกพลังและความภาคภูมิใจถึงความยิ่งใหญ่และความมีคุณค่าของภูมิปัญญาที่สามารถกลับฟื้นคืนชีวิตของคนในชุมชนขึ้นมาใหม่ได้เป็นอย่างดี

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลายผสมผสานการศึกษาของสาขาวิชาต่างๆ “สหวิทยาการ (Interdisciplinary)” มาประมวลเนื้อหาให้ครอบคลุมกว้างขวางและรอบด้าน ตลอดจนเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นองค์รวม (Thanthanakun, 2015, 356) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกระบวนการวิจัยมาส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. ยุววิจัยประวัติศาสตร์

การพัฒนาเด็กในระดับท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการศึกษาประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในกิจกรรมทางเลือกในการพัฒนาเยาวชนของท้องถิ่น โดยเป็นการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ทางเลือกให้แก่เด็กๆ ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นด้วยตนเองผ่านการศึกษา สัมภาษณ์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน ดังที่ Nakornthap (2010, 18) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาตนเองของครูและนักเรียน ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายส่งเสริม

การเรียนรู้ท้องถิ่นโดยการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างครูและชุมชนโดยมีมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง เกิดการเรียนรู้วิจัย ซึ่งการส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนในชุมชนทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีขั้นตอนดังนี้ 1) เริ่มต้นจากการได้กลุ่มเป้าหมายที่มยุวิจัย 2) การทำงานร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม มีการปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานจัดกิจกรรมตามแผนงาน 3) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องมีครูที่ต้องการจะปฏิบัติการจัดการศึกษาในโรงเรียนตนเอง มีทักษะกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักให้ที่มยุวิจัยเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และนำโครงการยุวิจัยไปปรับใช้ในการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ที่สนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการปฏิรูปผู้เรียนเป็นสำคัญ (Rittidet, Khumsri & Uboleard, 2007, 540-543)

3. กระบวนการสร้างยุวิจัย

การสร้างยุวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งเน้นกระบวนการที่มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการกำหนดปัญหา ประเมินสภาพปัจจุบัน จุดอ่อน จุดแข็ง กำหนดแผนปฏิบัติการวิจัยที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมของเยาวชนในแต่ละพื้นที่และใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือผลการสังเคราะห์งานด้านกระบวนการโครงการยุวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือของ Attthames et al. (2009, 27-28) ได้นำเสนอกระบวนการทำงานในระดับภาค ออกเป็น 6 ขั้นตอนหลัก ๆ คือ 1) ขั้นก่อนทำวิจัย 2) ขั้นพัฒนาโครงการยุวิจัย 3) ขั้นกระบวนการหนุนเสริมยุวิจัยทำวิจัยและการเขียนรายงาน 4) ขั้นการสร้างคู่มือกระบวนการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 5) ขั้นการติดตามประเมินผลงานวิจัย และ 6) ขั้นการต่อยอดงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยเกิดการยกระดับความรู้ของงานยุวิจัย การดำเนินกระบวนการยุวิจัยภายใต้การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นการเรียนรู้“ทักษะชีวิต” ที่ทรงพลังและยั่งยืนแก่ผู้เรียน ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการเพิ่มบทบาทใหม่ให้กับการศึกษาที่ไม่ใช่เป็นเพียงการบุกเบิกสร้างความรู้ใหม่ทางวิชาการเท่านั้น แต่เป็นการใช้กระบวนการและธรรมชาติของการวิจัยเป็นเครื่องมือกระตุ้นการเรียนรู้และเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ให้ทั้งครูและผู้เรียน ทั้ง “ยุวิจัย” “ครูวิจัย” “เครือข่ายการเรียนรู้” ได้กลายมาเป็นกระแสความคิดและเครื่องมือที่ทรงพลังในการพัฒนาครู พัฒนาเด็ก และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษาไทย (Nakornthap, 2010, 18)

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการพัฒนาเครือข่ายในท้องถิ่นโดยใช้เครือข่ายในพื้นที่เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ตลอดจนกิจกรรมการศึกษาและพัฒนาศักยภาพในการสอนของครูโดยเครือข่ายนักวิชาการในพื้นที่มีบทบาทหน้าที่ในการหนุนเสริมด้วยการสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนที่หลากหลายมิติตามแนวทางของศาสตร์ต่างๆ และเกิดแนวทางการบูรณาการการสอน วิชาประวัติศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการทุนเครือข่ายในพื้นที่ ครู และนักเรียนมีความสุขในเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้น (Ongsakul, S.; Ongsakul, Sa & Thipkasorn, 2011, 24-25) เกิดประวัติศาสตร์ชุมชน โดยคณะผู้วิจัย

สถานศึกษาและชุมชนช่วยกันสืบค้น ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน และเครือข่ายในพื้นที่ที่มีความภูมิใจที่ได้ร่วมหนุนเสริม ภูมิใจในการสอนวิชาการประวัติศาสตร์และมีเทคนิคการสอนเพิ่มขึ้นซึ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาเรื่องราวของชุมชนที่อยู่นอกแวดวงศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐ สังคมหรือชุมชน ดังนั้น แนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนในการมองโครงสร้างหมู่บ้านจึงไม่ใช่ “หน่วย” ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทย (Settayanurak, 2011, 18) แนวคิดดังกล่าวทำให้การศึกษาชุมชนหรือท้องถิ่นแบ่งเขตการศึกษาออกเป็น “หน่วย” เฉพาะที่เหมาะสมซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้ศึกษาว่าต้องการจะศึกษาในระดับใด เช่น เมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนระดับต่างๆ เป็นต้น “หน่วย” ทางกายภาพที่จะใช้ศึกษานับเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Choowaen, 2006, 141)

วิธีการวิจัย

การวิจัยมีกระบวนการในการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจ และระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดโครงสร้าง รูปแบบ และแนวทางดำเนินงาน

1.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม 1 คน 2) อาจารย์สาขาวิชาล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 คน 3) เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 ระดับปฏิบัติการ 1 คน 4) เจ้าหน้าที่สำนักบริหารงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่ ระดับปฏิบัติการ 1 คน 5) แกนนำชุมชน 3 คน และ 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนวรราชวิทยาลัย 1 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายการประเด็นสนทนากลุ่มสำหรับบุคลากรเจ้าหน้าที่และแกนนำชุมชนโดยได้รับคำแนะนำในการตรวจสอบ และปรับปรุงแบบรายการประเด็นสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วม แนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับชุมชน และแนวคิดยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ และข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ท้องถิ่นต้นยางนาถนนสายเชียงใหม่ลำพูน และคู่มือแหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เวียงกุมกาม

1.3.2 จัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 สรุปประเด็นแนวทางการดำเนินการ ได้แก่ 1) โครงสร้างของการดำเนินงาน และ 2) ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.2 ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากการสนทนากับแนวคิดยววิจัยประวัติศาสตร์

2. การวิเคราะห์ และออกแบบการจํอดบรมเชิงปฏิบัติการสร้างยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี และกระบวนการสร้างยววิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และนำแนวคิดกระบวนการทำงานยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือของ Atthames et al. (2009) มาปรับใช้เพื่อออกแบบการจํอดบรมเชิงปฏิบัติการสร้างยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี และกระบวนการสร้างยววิจัย

3. จํอดบรมเชิงปฏิบัติการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี

3.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 58 คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์สาขาวิชาล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 คน 2) เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลเวียงกุมกาม 5 คน 3) แกนนำชุมชน 3 คน 4) ผู้อำนวยการโรงเรียนวรวิหาร 1 คน 5) ครู จำนวน 2 คน และ 6) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 6 จำนวน 46 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ประสงค์เข้าร่วมโครงการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คู่มือจํอดบรมเชิงปฏิบัติการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี แบบบันทึกผลการประเมินการใช้แผนที่ชุมชน และแบบประเมินผลจากการจํอดบรมเชิงปฏิบัติการสร้างยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี โดยได้รับการตรวจสอบและหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ผู้วิจัยจัดทำคู่มือจํอดบรมเชิงปฏิบัติการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี

3.3.2 จํอดบรมเชิงปฏิบัติการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี

3.3.3 จัดทำแบบบันทึกผลการประเมินการใช้แผนที่ชุมชน และแบบประเมินผลจากการจํอดบรมเชิงปฏิบัติการสร้างยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี เพื่อนำผลการประเมินคัดเลือกและสร้างทีมยววิจัย 3 ทีม ทีมละ 5 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต และบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกผลการประเมิน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.2 สรุปประเด็นข้อเสนอแนะจากแบบบันทึกการประเมิน

4. การลงมือปฏิบัติ

4.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 47 คน ประกอบด้วย 1) ครู จำนวน 2 คน และ 2) ทีมยววิจัย 3 ทีม ทีมละ 5 คน จำนวน 45 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ประสงค์เข้าร่วมโครงการ

4.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คู่มือจํอดบรมเชิงปฏิบัติการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี แผนที่ชุมชน แบบสังเกต และแบบบันทึกข้อมูล

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ยววิจัยร่วมกันคิดหัวข้อการวิจัยที่สนใจ ปรับหัวข้อวิจัยและคำถามการวิจัยให้คล้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยครูให้คำปรึกษา

4.3.2 ยววิจัยเขียนโครงร่างโครงการยววิจัย ออกสำรวจพื้นที่โดยใช้แผนที่ชุมชน และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน ประสานงานกับคนในชุมชน

4.3.3 วิจัยปฏิบัติการยววิจัย ประกอบด้วย กระบวนการตั้งคำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล จากชุมชนโดยใช้แบบสังเกตและแบบบันทึกข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ตอบคำถามการวิจัย นำเสนอข้อมูล ผ่านการเขียนรายงานวิจัย

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต และแบบบันทึกข้อมูล

4.4.2 สรุปประเด็นและสังเคราะห์ข้อมูล

5. ประเมินผลการดำเนินโครงการ

5.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวนทั้งสิ้น 49 คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการโรงเรียนวรวิหาร จำนวน 1 คน 3) ครู จำนวน 2 คน และ 4) ยววิจัย จำนวน 15 คน (3 ทีม)

5.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบรายการประเด็น สนทนากลุ่มสำหรับยววิจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขของความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค โดยได้รับคำแนะนำ ในการตรวจสอบ และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ออกติดตามผลการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการยววิจัย และรายงาน ความก้าวหน้า ให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่มเพื่อ นำเสนอเงื่อนไขของความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และจัดทำ รายงานสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี ได้กระบวนการสร้างยววิจัยจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และการนำแนวคิดกระบวนการทำงานยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือของ Attahames et al. (2009) มาปรับใช้ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1 ขั้นที่ 1 สำรวจและระดมข้อมูล สำรวจข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมาย จัดประชุมที่มยววิจัยทุกคนเพื่อทำความเข้าใจ วางแผนและกำหนดการดำเนินงานโครงการร่วมกับศูนย์ข้อมูล เวียงกุมกาม สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 16 (เชียงใหม่) และสำนักบริหารงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ข้อมูล เทศบาลตำบลยางน่อง ตำบลสารภี ตำบลท่าวังตาล ตำบลหนองหอยโดยแสดงผลในลักษณะของกระบวนการ สร้างยววิจัยเพื่อตอบคำถามว่ารูปแบบการสร้างยววิจัยภายใต้โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์สารภี เป็นอย่างไร

1.2 ขั้นที่ 2 หาเครือข่าย เริ่มจากการหาเครือข่ายของผู้บริหาร ครูและนักเรียนที่สนใจ สนับสนุนให้นักเรียนและครูเขียนโครงการ โดยผู้ประสานงานได้ทำงานเชิงรุกเข้าถึงครูและนักเรียนยววิจัย

ทั้งทางโทรศัพท์และอีเมล ซึ่งในระหว่างนี้ทางผู้ประสานได้พยายามทำความเข้าใจและปรับทัศนคติของตนเอง ครูและนักเรียนใน 2 ประเด็น คือ "งานวิจัยไม่ใช่เรื่องยาก" และ "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น"

1.3 **ขั้นที่ 3 เติมเต็ม** กระบวนการนี้เป็นการฝึกทักษะ สร้างพื้นฐานและเตรียมความพร้อม โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี เพื่อให้ทีมยุววิจัยได้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์พื้นฐานในการลงมือปฏิบัติทำวิจัยด้วยการลงพื้นที่ต่อไป

1.4 **ขั้นที่ 4 การดำเนินงานวิจัยปฏิบัติการยุววิจัย** เขียนร่างโครงการยุววิจัย การลงพื้นที่ที่ชุมชนประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ ทำการสำรวจต้นยางนาถนนสายเชียงใหม่-ลำพูนทำให้เกิดการตรวจสอบสถานการณ์และสภาพของต้นยางนาผ่านการลงพื้นที่จริง โดยมีการตรวจสอบควบคู่กับหมายเลขและข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ยุววิจัยได้บันทึกและสังเกตสภาพต้นยางนาอย่างละเอียด สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ จัดเวทีเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบประเด็นของการวิจัย วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล แบ่งยุคเชิงประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย และการเขียนรายงานการวิจัย

1.5 **ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้** และการประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินผลการดำเนินโครงการผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ต่อกิจกรรมหรือผลงานการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สะท้อนเงื่อนไขของความสำเร็จ กระบวนการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรค และแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อนำผลการศึกษาของทีมยุววิจัยไปสู่ขั้นการต่อยอดงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในเชิงลึกระยะต่อไป (ขั้นการต่อยอดงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น)

2. **เงื่อนไขของความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค** จากการถอดบทเรียนกระบวนการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภีสามารถวิเคราะห์เงื่อนไขของความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคได้ดังนี้

2.1 **เงื่อนไขของความสำเร็จ** ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนและครูได้ลงพื้นที่เรียนรู้ และศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและเรียนรู้ได้รวดเร็ว และการสร้างเครือข่าย การสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความร่วมมือกันของนักวิจัยภายในโครงการกับนักวิจัยโครงการอื่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการระดมความคิดเห็น การทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมทีมวิจัยทุกคนเพื่อทำความเข้าใจวางแผนร่วมกัน ทั้งนี้หากเจ้าหน้าที่เทศบาลและชุมชน ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีความเข้าใจและต้องการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้นักวิจัยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ทั้งนี้ นักวิจัยควรลงพื้นที่ให้บ่อยครั้งมากขึ้น เนื่องจากจำเป็นต้องประสานงานกับหลายหน่วยงานและควรมีการทำทำความเข้าใจที่ชัดเจนในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2.2 **ปัญหาและอุปสรรค** คือ การทำความเข้าใจในเรื่องการวิจัยหรือการวิจัยประวัติศาสตร์ เป็นปัญหาพื้นฐานของการทำโครงการ ครูในโรงเรียนมีความรู้สึกลัว การทำวิจัยเป็นเรื่องยากและซับซ้อน การทำวิจัยในโครงการนี้จะต้องทำเป็นงานวิจัยทางประวัติศาสตร์และทำร่วมกับนักเรียนทำให้เกิดความวิตกกังวล รวมถึงระยะเวลาที่จำกัดทำให้ทั้งครูและนักเรียนมีความรู้สึกลัววิตกกังวลต่อการจัดสรรเวลาในการทำวิจัย

จากการถอดบทเรียนกระบวนการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภีสามารถวิเคราะห์แนวทางที่ส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ ดังนี้

1. การเอาชนะใจ ทำให้เยาวชนมีความเชื่อถือ ยอมรับในตัวผู้วิจัย ผู้สอน วิทยากรและยอมรับในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. การเป็นแบบอย่าง การที่มีคนรุ่นเก่า รุ่นปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ เป็นต้นแบบให้กับเยาวชน จะช่วยให้เกิดความคิด ตระหนักและเกิดความรู้สึกรักตัว (จิตสำนึก) แก่เยาวชนได้ ตลอดจนเกิดความรัก ความหวงแหนในท้องถิ่น และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบทอดได้เป็นอย่างดี
3. การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน หน่วยงานในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วม มีหลายหน่วยงานทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ไปจนถึงจังหวัดหรือสูงกว่า สามารถเข้ามามีส่วนในการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษาทำให้ได้กระบวนการสร้างยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วยขั้นที่ 1 สำรวจและระดมข้อมูล ขั้นที่ 2 หาเครือข่าย ขั้นที่ 3 เติบโตขึ้น ขั้นที่ 4 การดำเนินงานวิจัยปฏิบัติการยุววิจัย และขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้ และการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับขั้นตอนกระบวนการทำงานยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือของ Atthames et al. (2009, 27-28) ในขั้นตอนที่ 1 - 5 ได้แก่ 1) ขั้นก่อนทำวิจัย 2) ขั้นพัฒนาโครงการยุววิจัย 3) ขั้นกระบวนการหนุนเสริมยุววิจัยทำวิจัยและการเขียนรายงาน 4) ขั้นการสร้างคู่มือกระบวนการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 5) ขั้นการติดตามประเมินผลงานวิจัย ทั้งนี้กระบวนการสร้างยุววิจัยมีขั้นตอนที่มีข้อค้นพบ และข้อจำกัดที่แตกต่างกันในบางขั้นตอน ได้แก่ ในขั้นที่ 3 เติบโตขึ้นซึ่งเป็นกระบวนการหนุนเสริมการทำวิจัยและการเขียนรายงาน ค้นพบว่า ครูและนักเรียนมีความต้องการที่จะศึกษาและใช้คู่มือกระบวนการทำวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนนี้เพื่อให้สามารถดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามกระบวนการ ส่วนขั้นที่ 6 การต่อยอดงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ Atthames et al. (2009, 27-28) นั้น ผู้วิจัยมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ ซึ่งการต่อยอดงานวิจัยจะสามารถดำเนินการได้นั้นจะต้องมีการจัดเวทีถอดบทเรียน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ได้ร่วมกันในชุมชนอีกครั้ง ก่อนจะนำมาต่อยอดงานวิจัยในเชิงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นต่อไป

เงื่อนไขของความสำเร็จ ในการสร้างกระบวนการยุววิจัย ได้แก่ การสร้างความเข้าใจในเรื่องการวิจัย หรือการวิจัยประวัติศาสตร์มีความสำคัญสำหรับครูเป็นอันดับแรก มุ่งเน้นการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดในเรื่องการแสวงหาความรู้ ความสามารถของครูและนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน และครูได้ลงพื้นที่เรียนรู้เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้ได้โดยเชื่อมโยงหรือต่อยอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้

ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคามของ Rittidet, Khumsri & Uboleard (2007, 542) ที่พบว่า ครูที่ปรึกษาต้องการให้มีการอบรมให้แนวทางการทำวิจัยที่ถูกต้องในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะครูที่ปรึกษาบางท่านไม่ได้มีความรู้ในด้านการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ไม่ได้มีวุฒิสาขาวิชาประวัติศาสตร์ เมื่อเข้ามาร่วมโครงการฯ การดำเนินการประชุมอบรมให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์หลายครั้งจึงเข้าใจ และครูที่ปรึกษามีบทบาทในการสร้างความตระหนักให้ทีมยุววิจัยเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาตามไปลงพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อให้ข้อคิดเห็นในการตั้งคำถาม ทำให้ทีมยุววิจัยเก็บข้อมูลได้ตรงประเด็นวัตถุประสงค์ของแต่ละชุดโครงการ ซึ่งโครงการแต่ละโรงเรียนจะมีการเก็บข้อมูลตามบริบทของแต่ละชุมชนและบริบทระหว่างครูที่ปรึกษากับยุววิจัยจะวางแผนงานร่วมกัน

การจัดกิจกรรมลงพื้นที่และเรียนรู้ การศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลายทำให้เกิดความตื่นตัวและเรียนรู้ได้รวดเร็ว การสร้างเครือข่ายและความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนที่จะดำเนินกิจกรรม เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น การสร้างเครือข่ายและความเข้าใจอันดี ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือกันของนักวิจัยภายในโครงการกับนักวิจัยโครงการอื่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยความสำเร็จของการวิจัย ซึ่งต้องมีการระดมความคิดเห็น การทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมทีมวิจัยทุกคนเพื่อทำความเข้าใจวางแผนร่วมกัน ทั้งนี้หากเจ้าหน้าที่เทศบาล ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน เห็นความสำคัญ มีความต้องการที่จะเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ชุมชนอย่างแท้จริงจะทำให้ให้นักวิจัยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Atthames et al. (2009, 2) ที่กล่าวว่า กระบวนการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งนักเรียน อาจารย์จากมหาวิทยาลัย ครู/อาจารย์ ยุววิจัยในโรงเรียนและชุมชน ได้รู้จักตนเองและรู้จักชุมชนร่วมกัน การทำวิจัยโดยนักเรียนเป็นนักวิจัยและมีครูเป็นที่ปรึกษา จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ครูเปลี่ยนวิธีสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพ โดยการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงเรื่องเวลาและพื้นที่ ทั้งยังเกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน โรงเรียนและหลักสูตรท้องถิ่นอันจะทำให้เกิดความยั่งยืน ทำให้อาจารย์และครูเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง วิธีสอนเปลี่ยนแปลง ยอมรับคำตอบของนักเรียนที่หลากหลายและความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ใช่มาตรฐานเดียวเป็นตัวกำหนดกับเด็กทุกคน และเกิดการตระหนักรู้ในตนเองว่ากระบวนการวิจัยเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรง ยุววิจัยเกิดความสนุกกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและเกิดความรักความหวงแหนชุมชนของตนเอง และทั้งครูและนักเรียนเห็นว่าการทำวิจัยเป็นสิ่งที่ไม่ยาก สามารถทำได้ถ้ามีความตั้งใจและสนใจจริง อาจารย์จากมหาวิทยาลัยจะได้ส่งเสริมห่วงศ์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ช่วยยกระดับข้อมูลชุมชนสู่ความรู้ระดับทฤษฎี ได้ผลงานวิจัยที่จะไปนำถ่ายทอดในมหาวิทยาลัยทั้งเนื้อหาและกระบวนการการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้เนื้อหาของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์ และได้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ การบูรณาการวิชา การมีส่วนร่วมจากคนทุกระดับ เพื่อไหลเวียนความรู้ ตั้งแต่ข้อมูลการบอกเล่าสู่การจัดระบบ จนถึงการใช้ฐานคิดเชิงทฤษฎี งานวิจัย

เกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนแนวปฏิบัติ (Community of Practice) ของ Lovichit (2007, 3 - 10) ที่กล่าวว่า การมีชุมชนแนวปฏิบัติ ทำให้เพิ่มพูนความรู้ที่ลึกซึ้งขึ้นเรื่อย ๆ ในระดับที่ง่ายที่สุด ชุมชนแนวปฏิบัติ คือ คนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งทำงานด้วยกันมาระยะหนึ่ง มีเป้าหมายร่วมกัน และต้องการที่จะแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากการทำงาน กลุ่มดังกล่าวมักจะไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยองค์กร แต่เป็นกลุ่มที่เกิดจากความต้องการทางสังคม และความพยายามที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นกลุ่มที่ไม่มีอำนาจ ไม่มีการกำหนดไว้ในแผนภูมิโครงสร้างองค์กร เครือข่ายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความใกล้ชิด ความพอใจ พื้นฐานที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะที่ไม่เป็นทางการจะเอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างความรู้ใหม่ ๆ มากกว่าโครงสร้างที่เป็นทางการ ทั้งนี้อาจเพราะการเรียนรู้ซึ่งได้รับการการทำงาน และชีวิตประจำวันเป็นหลัก เป็นแง่มุมเชิงปฏิบัติ ปัญหาประจำวัน เครื่องมือใหม่ ๆ พัฒนาการในเรื่องงาน วิธีการทำงานที่ได้ผล และไม่ได้ผล การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึก สร้างความรู้ และความเข้าใจได้มากกว่าการเรียนรู้จากหนังสือ หรือการฝึกอบรมตามปกติ เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งมีสมาชิกจากต่างหน่วยงาน ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ดีกว่าการสื่อสารตามโครงสร้างที่เป็นทางการ

ส่วนแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีจุดเน้นสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนคือ การเอาชนะใจ ทำให้เยาวชนมีความเชื่อถือ ยอมรับ รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จุดประกายสร้างความตื่นตัว สร้างประสบการณ์ที่ล้ำค่าให้กับผู้เรียนโดยจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ง่าย ไม่ซับซ้อนไม่วกวน ผู้ปกครองก็มีส่วนทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในการที่จะชักจูงใจให้เยาวชนมาสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีคนรุ่นเก่าเป็นต้นแบบให้กับเยาวชน ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานในท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ไปจนถึงจังหวัด หรือสูงกว่ขึ้นไปเพื่อสร้างความตื่นตัวในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สอดคล้องกับ Rittidet, Khumsri & Uboleard (2007, 542) ; Jaisree, Thongkao, Phikulsawat, Lakmuang & Rattanajirawong (2009, 112-115) ที่พบว่า การส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายโดยใช้วิธีประสานงานและความร่วมมือด้วยการสร้างความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การให้กำลังใจในลักษณะของกัลยาณมิตรทางวิชาการ ร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน สร้างเครือข่ายปัจจัยสนับสนุนให้เยาวชนมีความสนใจเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาให้ยั่งยืน คือ การนำองค์ความรู้ไปสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนโดยบูรณาการให้เข้ากับการเรียนการสอนพร้อมกับใช้แหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาเป็นห้องเรียนให้เยาวชนได้ศึกษาสังเกตสัมผัสด้วยตนเอง สิ่งนี้จะปลูกฝังให้เยาวชนมีสำนึกที่ดีต่อชุมชนและภูมิปัญญาซึ่งเป็นมรดกของบรรพบุรุษของตน ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากข้อมูลประวัติศาสตร์หรือจากผลการวิจัยโดยการบูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะคนในชุมชนจะมองเห็นความสำคัญของการศึกษาและการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง อันจะทำให้องค์ความรู้นั้นไม่มีวันสูญหายและการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษากระบวนการสร้างยุววิจัย คือ เงื่อนไขของความสำเร็จในการสร้างกระบวนการยุววิจัย ได้แก่ การสร้างความเข้าใจในเรื่องการวิจัยหรือการวิจัยประวัติศาสตร์ มีความสำคัญสำหรับครู เนื่องจากครูถูกทำให้รู้สึกว่าการทำงานวิจัยเป็นเรื่องยากสำหรับครูในโรงเรียน ดังนั้น การถูกขอให้ทำวิจัยจึงไม่ใช่เรื่องที่ครูอยากจะทำ ประกอบกับการทำงานวิจัยในโครงการนี้จะต้องทำเป็นงานวิจัยทางประวัติศาสตร์และจะต้องทำงานร่วมกับนักเรียน ยิ่งทำให้ครูส่วนใหญ่วิตกกังวล ครูจำนวนไม่น้อยก็ถอนตัวไปหลังจากการประชุมครั้งแรก นอกจากนี้การทำให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในความหมายของประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่สำคัญมากที่นักวิจัยควรใช้เวลาอย่างมากในการพูดคุย และการเสนอแนะวิธีคิดและวิธีทำความเข้าใจในความหมายของประวัติศาสตร์และการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังที่ Atthames et al. (2009, 54) กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่ถูกทำให้เข้าใจและรับรู้ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวในอดีตที่สัมพันธ์กับรัฐหรือชาติ และอาจมีความสับสนอันเกิดจากความไม่เข้าใจความหมายของประวัติศาสตร์ในการทำโครงการยุววิจัย เช่น มีเป้าหมายการทำวิจัยที่เป็นการมุ่งหวังผลเฉพาะหน้าหรือมุ่งให้นักเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพียงผิวเผิน ได้แก่ ความต้องการให้เด็กนักเรียนที่เข้ามาร่วมทำวิจัยสามารถเป็นไกด์นำเที่ยว หรือ มองว่าประวัติศาสตร์คือ การรู้วาทะโบราณสถาน เรื่องเล่าในชุมชนมีความเป็นมาอย่างไรเท่านั้น หรือศึกษาประเพณีเคยทำมาอย่างไร แต่ภายหลังจากการทำความเข้าใจกันก็สามารถปรับความคิดของครูให้เข้าใจถึงวิถีของการเปลี่ยนแปลง “ความทรงจำ” สู่ “ประวัติศาสตร์ชุมชน” ได้ โดยที่คณะผู้วิจัยพยายามที่จะทำให้ครูเข้าใจว่าประวัติศาสตร์ของชุมชนมีแกนที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของชุมชนและของคนทุกกลุ่มในชุมชนซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อน

สรุป

กระบวนการสร้างยุววิจัยภายใต้โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์สารภี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สำรวจและระดมข้อมูล จัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจวางแผน และกำหนดการดำเนินงานโครงการ ขั้นที่ 2 หาเครือข่าย สนับสนุน ทำความเข้าใจและปรับทัศนคติ ขั้นที่ 3 เติบโตผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ ขั้นที่ 4 การดำเนินงานวิจัยปฏิบัติการยุววิจัย และขั้นที่ 5 ร่วมวิเคราะห์ สะท้อนการเรียนรู้ และการประเมินผลการดำเนินงาน ประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยปัญหาและอุปสรรคในการสร้างยุววิจัย คือ ระยะเวลาที่จำกัดทำให้ทั้งครูและนักเรียนมีความรู้สึกวิตกกังวลต่อการทำวิจัย ส่วนเงื่อนไขของความสำเร็จในการสร้างยุววิจัย คือ การสร้างความเข้าใจในเรื่องการวิจัยหรือการวิจัยประวัติศาสตร์แก่ครูเป็นอันดับแรก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมลงพื้นที่และการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลายทำให้ยุววิจัยเกิดความตื่นตัวและเรียนรู้ได้รวดเร็ว รวมทั้งสร้างเครือข่ายและความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งนี้ควรมีการทำความเข้าใจที่ชัดเจนในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น แนวทางที่ส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้แก่ การเอาใจใส่ จุดประกาย การเป็นแบบอย่าง การส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนมีกำลังใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างมีความสุข และการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาหลักสูตรและชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียนได้มากขึ้น

References

- Atthames, R. ; Tengtrakun, A. ; Yanako, S. ; Chadyangthone, S. ; Komboonchoo, C. ; Pongpinyo-o-pas, S., ... Huansung, A. (2009). **Youth research project on local history in the North of Thailand**. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Buasai, S. (2009). The importance and the role of local history. **Research Community Journal**. 15(87),4. [in Thai]
- Buasuang A. & Sasiwongsaroj, K. (2011). **A synthesis of research projects on local history of the central region by youth historians**. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Choowaen, Y. (2006). **A comprehensive analysis and synthesis of knowledge for writing in textbook: A study of Thai local history**. Bangkok: Faculty of Arts, Silpakorn University. [in Thai]
- Gatewongsa, K. ; Surbwattana, T. ; Thayothee, N. ; Phukirdpim, P. ; Anontachai, C. ; Makarom, O. ; Sumalee, N. ... Praditsorn, W. (2014). **Youth research project on local history in the Northeast of Thailand (Group 2, Roi Et, Sakon Nakhon, Khon Kaen, Nongbua Lampoo, Loei, and Nakhon Ratchasima)**. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Jaisree, M. ; Thongkao, N. ; Phikulsawat, P. ; Lakmuang, P. & Rattanaajirawong, C. (2009). **A study of local history through community participation of Hang Dong Sub-district, Hang Dong District**. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Lovichit, T. (2007). **Communities of Practice: COP**. Bangkok: Thailand Productivity Institute. [in Thai]
- Nakornthap, A. (2010). Youth research project teacher fellowship research learning community: From discourse to driving force of teachers and learners development. **Research Community Journal**. 16(94), 18. [in Thai]
- Ongsakul, S. ; Ongsakul, Sa & Thipkasorn, S. (2011). **Area-based networking research and development for promoting history subject learning at Prathom Suksa 4-6 Levels in Chiang Mai Province schools**. Chiang Mai: Chiang Mai University. [in Thai]
- Rittidet, R. ; Khumsri, S. & Uboleard, W. (2007). **Youth research project on local history in Maha Sarakham**. Bangkok: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Settayanurak, A. (2011). **A synthesis of research projects on local history of the Northern Region by youth historians**. Chiang Mai: The Thailand Research Fund. [in Thai]

- Sutika, M. ; Yanawongsa, T. & Chalarux, N. (2016). **The participatory study of local history of Saraphi Community, Saraphi Distrist, Chiang Mai Province: Local Dipterocapaceac and Chiang Mai - Lamphun Road.** Chiang Mai: The Thailand Research Fund. [in Thai]
- Thanthanakun, P. (2015). A historical communities: Ban San Koo, Muang District, Nakhon Sawan Province. **The 6th CAS National and International Conference 2018 (CASNIC 2018).** 2(6), 353-363. [in Thai]